

FUQAROLARNING DAVLAT PENSIYA TA'MINOTITO'G'RISIDA

Ushbu Qonun O'zbekiston Respublikasi fuqarolarning qariganda, mehnat qobiliyatini to'liq yoki qisman yo'qotganda, boquvchisiz qolganda ijtimoiy ta'minlanishdan iborat konstitutsiyaviy huquqlarini ro'yobga chiqarish, davlat pensiyalarining yagona tizimini,

O'zbekiston Respublikasi Davlat pensiya jamg'armasi
Ishlab chiqqan: **MEHRTILSIMI.uz** – Ijtimoiy-huquqiy sayti,
MEHRTILSIMI.blogspot.com – Ijtimoiy-huquqiy sayti va
«SA.KR.UZ» Salamat Avezov shaxsiy veb-sayti
«Disability Rights» – Nogironligi bo'lgan shaxslar Maxsus to'plami

FUQAROLARNING DAVLAT PENSIYA TA'MINOTITO'G'RISIDA

Ushbu Qonun O'zbekiston Respublikasi fuqarolarning qariganda, mehnat qobiliyatini to'liq yoki qisman yo'qotganda, boquvchisiz qolganda ijtimoiy ta'minlanishdan iborat konstitutsiyaviy huquqlarini ro'yobga chiqarish, davlat pensiyalarining yogona tizimini,

I. UMIMIY QOIDALAR

2-MODDA: Davlat pensiyalarining turlari.

Ushbu Qonun bilan davlat pensiyalarning qo'yidagi turlari bergilanadi:

- yoshga doir pensiya;
- nogironlik pensiyasi;
- boquvchisini yo'qotganlik pensiyasi;

3-MODDA: Pensiya tayinlashin so'rab murojaat etish.

Fuqarolik pensiya olish huquqi faydo bo'lganidan so'ng istalgan paytda pensiya tayinlashni murojaat etishlari mumkin.

4-MODDA: Pensiyani tayinlash huquqi.

Davlat pensiyalarining turli xillarini olish huquqiga ega bo'lgan fuqarolarga ularning o'zlari tanlagan bitta pensiya tayinlanadi.

II. YOSHGA DOIR PENSIYALAR

9-MODDA: Imtiyozli shartlardan pensiyalar.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tasdiqlaydigan ro'yxatlarga muvofiq fuqarolarning ayrim toifalari imtiyozli shartlarda pensiya olish huquqiga ega bo'ladilar.

Yoshidan qat'i nazar pensiya olish huquqini beradigan ishlab chiqarishlar, muassasalar, ishlar, kasblar va lavozimlarning 1-sonli ro'yxati;

Umumiy belgilangan yoshni 10 yilga qisqartirilgan xolda pensiya olish huquqini beradigan ishlab chiqarishlar, muassasalar, ishlar, kasblar, vazifalar va ko'rsatqichlarning 2-sonli ro'yxati;

Umumiy belgilangan yoshni 5 yilga qisqartirilgan xolda pensiya olish huquqini beradigan ishlab chiqarishlar, muassasalar, ishlar, kasblar, vazifalar va ko'rsatkichlarning 3-sonli ro'yxati;

12-MODDA. Umumiy belgilangan yoshni 5 yilga qisqartirilgan xolda imtiyozli pensiya olish huquqi.

Oxirgi ish joyidan qat'i nazar qo'yidagilar ushbu Qonunning 7-moddasida belgilangan yoshni 5 yilga qisqartirilgan xolda pensiya olish huquqiga ega bo'ladilar:

h) beshta undan ortiq farzand tuqqan va ularning sakkizi ishlangan stajlangan ayollar hamda bolaligidan nogiron farzandlarning onalari ularni shu yoshgacha tarbiyalagan bo'lsalar bolani parvarishlari uchun ketgan vaqtni qushib hisoblaganda (3,7-moddaning "d" va "k" bandlari) ish staji kamida 20 yil bo'lsa yoki ularni parvarishlash uchun ketgan vaqt qo'shilmaganda is staji kamida 5 yil bo'lgan taqdirda.

Basharati ugay o'g'il va ugay qizni ular 8 yoshga to'lguncha kamida 5 yil tarbiyalangan bo'lsa pensiya tayinlashda ular huquqiy farzandlar bilan ayol ravishida hisobga olganlar;

i) ekologiya faiolati mintaqasida ishlangan fuqarolar;

erkaklar – umumiy ish staji kamida 25 yil bo'lib bunday kamida 20 yili ko'rsatib o'tilgan mintaqaga to'g'ri kelgan taqdirda;

ayollar – umumiy ish staji kamida 20 yil bo'lib bunday kamida 15 yili ko'rsatib o'tilgan mintaqaga to'g'ri kelgan taqdirda;

m) ijtimoyi ta'minot tizimining qariyalar, nogironlar va yolg'iz fuqarorlarga xizmat ko'rsatishga bevosita band bo'lgan xodimlari (3-sonli ro'yxat, IX qism);

erkaklar – maxsus ish staji kamida 25 yil bo'lgan taqdirda;

ayollar – maxsus ish staji kamida 20 yil bo'lgan taqdirda.

III. NOGIRONLIK PENSIYALAR

15-MODDA: Pensiyalarni tayinlash shartlari.

Nogironlik pensiyalari mehnat qobiliyati to'liq yoki qisman yo'qotilgan qo'yidagi xollarda tayinlanadi:

a) mehnatda mayilanganda yoki kasb kasalligiga uchraganda – O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanadigan nogironlik sabablari ro'yxati va kasb kasalliklari ro'yxati bo'yicha;

b) umumiy kasallik (shu jumladan, ish bilan bog'lik bo'lmagan shikastlanish mayilik, bolalikdan nogironlik) tufayli.

16-MODDA: Nogironlik guruhlari.

Sog'lig'ini yoki mehnat qobiliyatini yo'qotganlik darajasiga qarab, nogironlikning uch guruhi aniqlanadi. Nogironlik sabablari va guruhlari, shuningdek nogironlik boshlangan vaqt va nogironlikning qancha muddatga belgilanishi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tasdiqlaydigan ular tug'risidagi Nizom asosida ishlovchi tibiy-mehnat ekspert komissiyalari (TMEK) tamonidan aniqlanadi.

17-MODDA: Pensiya olish huquqini beradigan ish staji.

Mehnatda mayiblanganda yoki kasb kasalligiga uchraganda beriladigan nogironlik pensiyalari ish stajidan qat'i nazar tayinlanadi. Umumiy kasallik tufayli beriladigan nogironlik pensiyalari nogironlik boshlangan paytga qadar qo'yidagicha ish stajiga ega bo'lgan taqdirda tayinlanadi:

Yoshi	Ish staji (yil hisobidan)
23 yoshga qadar	2
23 yoshdan 26 yoshga qadar	3
26 yoshdan 31 yoshga qadar	5
31 yoshdan 36 yoshga qadar	7
36 yoshdan 41 yoshga qadar	9
41 yoshdan 46 yoshga qadar	11
46 yoshdan 51 yoshga qadar	14
51 yoshdan 56 yoshga qadar	17
56 yosh va undan oshganda	20

20 yoshga to'lguncha qadar umumiy kasallik tufayli ish davrida yoki ishlash to'xtatilganidan keyin nogiron bo'lib qolgan shaxslarga pensiyalar ish stajidan qat'i nazar tayinlanadi.

Mehnatda mayiblangan yoki kasb kasalligiga uchraganda beriladigan nogironlik pensiyasidan umumiy kasallik tufayli beriladigan nogironlik pensiyaga o'tkazilganda zarur staj nogironlik dastlab belgilangan vaqtdagi yoshga qarab aniqlanadi:

18-MODDA: Ish staj to'liq bo'lmagan chog'dagi pensiya.

To'liq pensiya tayinlash uchun (17-modda) etarlicha ish stajiga ega bo'lmagan umumiy kasallik oqibatidagi I va II guruh nogironlik pensiyalari bor stajga mutanosib ravishdagi miqdorda (29-modda) tayinlanadi.

V. PENSIYALARNI VA ISH HAQINI HISOBLAB CHIQISH TARTIBI

25-MODDA: Pensiya miqdori.

Pensiya miqdori ish stajining muddatiga bog'liq bo'lib, quyidagilardan tarqib topadi:

– pensiyaning tayanch miqdoridan;

«Disability Rights» – Nogironligi bo'lgan shaxslar
Maxsus to'plami <https://t.me/nogironhuquqi>

- ish staji uchun pensiyaning oshirilishidan;
- pensiyaga qo'shiladigan ustami haqlardan;

26-MODDA: Pensiyalarning tayanch miqdorlari.

Ushbu Qonun bilan pensiyalarning quyidagi tayanch miqdorlari belgilanadi:

a) I va II guruh nogironlariga nogironlik pensiyasi uchun pensiyani hisoblab chiqarish uchun olinadigan o'rtacha ish haqining 55 foizi lekin eng kam oylik ish haqining kamida 100 foizi miqdoridan.

27-MODDA: Ish staji uchun pensiyalarning oshirilishi.

To'liq pensiya tayinlashda talab yetiladiganidan ortiqcha ish stajining har bir to'liq yili uchun (37-40 moddalar) pensiyalarning tayanch miqdorlari (26-modda) quyidagicha oshiriladi:

- a) I va II guruh nogironlariga nogironlik pensiyalari-pensiyani hisoblab chiqarish uchun olinadigan o'rtacha oylik haqining 1 foizi miqdorida;
- b) III guruh nogironlariga nogironlik pensiyalari-pensiyani hisoblab chiqarish uchun olinadigan o'rtacha oylik ish haqining 0,5 foizi miqdorida;

26-MODDA: Va ushbu moddaga muvofiq hisoblab chiqilgan:

- yoshga doir pensiyalarning va I hamda II guruh nogironlariga belgilanadigan nogironlik pensiyalarning miqdori pensiyani hisoblab chiqarish uchun olinadigan ish haqining 75 foizidan;
- III guruh nogironlarga belgilanadigan nogironlik belgilanadigan nogironlik pensiyalarining va har bir mehnatga qobiliyatsiz oila a'zosiga beriladigan boquvchisini yo'qotganlik pensiyalarining miqdori pensiyani hisoblab chiqarish uchun olinadigan ish haqining 40 foizidan ortiq bo'lish mumkin emas.

28-MODDA. Pensiyalarga ustama haqlar.

Ushbu Qonuning 26, 27 va 29-moddalarga muvofiq hisoblab chiqarilgan pensiyalarga ustama haqlar quyidagi miqdorlarda bergilanadi:

- a) I guruh urush nogironlariga – eng kam oylik ish haqining 150 foizi;
- b) II guruh urush nogironlariga – eng kam oylik ish haqining 125 foizi;
- c) III guruh urush nogironlariga – eng kam oylik ish haqining 75 foizi;
- d) Ko'zi ojizlik bo'yicha I guruh nogironlariga – eng kam oylik ish haqining 100 foizi;
- e) I guruh nogironlariga – eng kam oylik ish haqining 75 foizi;
- f) II guruh yolg'iz nogironlariga – eng kam oylik ish haqining 50 foizi;

g) Urush qatnashchilari va ularga tenlashtirilgan shaxslarga – eng kam oylik ish haqining 50 foizi;

h) Ulug' Vatan urushi yillarida mamlakat ichkarisida ishlagan va harbiy majburiyatni ajargan shaxslarga – eng kam oylik ish haqining 30 foizi;

i) Vafoti harbiy xizmat burcharini bajarish bilan bog'lik harbiy xizmatchilarning otionalari va xotinlariga (yangi nikohdan o'tmaganlarga) – eng kam oylik ish haqining 30 foizi;

j) O'zbekiston Respublikasi oldida alohida xizmatlari bo'lgan shaxslarga – xizmatlariga qarab – eng kam oylik ish haqining 100 foizidan 155 foizigacha;

29-MODDA: Ish staji to'liq bo'lamagan chog'dagi pensiyani hisoblab chiaqrish.

Ish staji to'liq bo'lmagan chog'dagi pensiyalar (8, 18, va 22-moddalar) bor stajga mutanosib miqdorda tayinlanadi. Ish staji to'liq bo'lamagan chog'dagina pensiyalar:

yosh doir pensiyalar uchun – eng kam oylik ish haqining 50 foizidan;

I guruh nogironlariga nogironlik pensiyalari uchun – eng kam oylik ish haqining 100 foizidan;

II guruh nogironlariga nogironlik pensiyalari uchun – eng kam oylik ish haqining 50 foizidan;

III guruh nogironlariga nogironlik pensiyalari uchun – eng kam oylik ish haqining 30 foizidan;

oilaning mehnatga layoqatsiz har bir a'zosiga boquvchisini yo'qotganlik pensiyasi uchun – eng kam oylik ish haqining 50 foizidan;

ham otasi, ham otasidan judo bo'lgan (chin yetim) har bir bolaga boquvchisini yo'qotganlik pensiyasi uchun – eng kam oylik ish haqining 100 foizidan kam bo'lmasligi lozim;

30-MODDA: Ustama haqlarni hisoblab chiqarish shartlari.

Ustama haqlar tayinlanayotgan pensiyaning turidan qat'i nazar qo'shib hisoblanadi. Pensiya so'rab murojaat etgan kishiga 28-moddaning "a", "b" yoki "v" bandlarida nazarda tutilgan ustama haq bilan bir paytda shu moddaning "k" bandida ko'rsatilgan ustama haq qo'shib hisoblanishi mumkin.

Pensiya so'rab murojaat etgan kishining tanlovi bo'yicha 28-moddaning "g", "d" yoki "e" bandlarida nazarda tutilgan ustama haq bilan bir paytda shu moddaning "j" yoki "z" bandlarida ko'rsatilgan ustama haqlardan biri, shuningdek "k" bandida ko'rsatilgan ustama haq qo'shib hisoblanish mumkin.

35-MODDA: Boshqa davlatlardan ko'chib kelgan fuqarolarga pensiyalar hisoblab chiqarish.

Boshqa davlatlardan ko'chib kelgan, O'zbekiston Respublikasida ishlatmagan fuqarolarga pensiyalar O'zbekistondagi tegishli kasb hamda malakatdagi xodimlarning pensiya tayinlanayotgan vaqtdagi o'rtacha oylik ish haqiga asoslangan xolda hisoblab chiqariladi.

Basharti bunday kasb hamda malakatlar respublikada bo'lmasa, o'rtacha oylik ish haqini aniqlash tartibini O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi belgilab beradi.

VI. ISH STAJINI HISOBLAB CHIQRISH

37-MODDA: Ish staji qo'shib hisoblanadigan mehnat faoliyati turlari.

Quyidagilar ish stajiga qo'shib hisoblanadi

a) faoliyat turi, mulk va xo'jalik yuritish shakllaridan qat'i nazar, xodim davlat tomonidan ijtimoiy sug'urtalangan xolda bajargan har qanday ish agar u ijtimoiy sug'urta jamg'armasiga sug'urta ballalari to'lagan bo'lsa.

1965 yildan keyingi davr uchun jamoa xo'jaligidan ish stajini hisoblab chiqarishda, agar jamoa xo'jaligi a'zosi uzrsiz sabablarga ko'ra jamoa xo'jaligida belgilangan mehnatda ishtiroq etish minimumini bajarmagan bo'lsa ishlagan vaqtning amalda davom etgan davri hisobga olinadi.

b) harbiy xizmat va partizan otryadlari hamda qo'shilmalarida ulish davlat xafsizligi organlarida va ichki ishlar organlarida xizmat qilish;

c) idoraviy buysunuvidan qat'i nazar, harbiylashtirilgan soqchilikdagi, maxsus aloqa organlari va tog'-qonqutqaruv qimslaridagi xizmat;

d) yakka tartibdagi mehnat faoliyati shu jumladan yakka (guruhli) ijara sharoitidagi yoki shaxsiy yordamchi, dehqon, fermer xo'jaligidagi faoliyat – ijtimoiy sug'urta jamg'armasiga sug'urta ballalari to'lagan taqdirda;

e) I guruh nogironiga yoki 16 yoshgacha bo'lgan nogiron bolaga, shuningdek o'zgalarning parvarishiga muhtoj bo'lgan (davolash muassasasining ho'losasiga ko'ra) 80 yoshga to'lgan qariyalarga qarab turilgan vaqt;

f) oliy v o'rta maxsus o'quv yurtlarida, bilim yurtlarida, kadrlar tayyorlash, malaka oshirish va yangi ixtisosni o'rganish maktablari va kurslarida, aspiranturada, doktoranturada va klinik ordinaturada kunduzgi o'qish, shu jumladan chet elda o'qish;

g) onaning (ugay onaning) bolalarini (ugay o'gillarini, ugay qizlarini) gudaklik yoshida parvarishlagan vaqti, lekin ko'pi bilan har bir bola 3 yoshga tulg'uncha, hammasini jamlaganda 6 yil doirasida:

h) ofiserlar tarqibidan bo'lgan shaxslarning, praporshchiklarning, mich-manlarning va muddatdan tashqari xizmar harbiy xizmatchilarining xotinlari, ular ishga joylashtirish imkoniyati bo'lmagan joylarda erlari bilan yashagan vaqt. Lekin 10 yildan oshmagan davr;

i) O'zbekiston Respublikasi muassasalari va xalqaro tashkilotlar xodimlari xotinlarining chet elda bo'lgan vaqti, lekin 10 yildan oshmagan davr;

j) Cho'ponlarning xotinlarining ishga joylashish imkoniyati bo'lmagan xollarda eri bilan birga yashgan vaqti, lekin 10 yildan oshmagan davr.

“e”, “k” bandlarda nazarda tutilgan davrlar ushbu moddaning “a”, “g” bandlarida ko'rsatib o'tilgan umumiy staj kamida 5 yil bo'lgan taqdirda ish stajiga qo'shib hisoblanadi.

Nogiron bo'lib qolgan shaxslar stajiga “e”, “k” bandlarda nazarda tutilgan davrlar ushbu moddaning “a”, “g” bandlarida ko'rsatib o'tilgan staj muddatidan qat'i nazar qo'shiladi.

Mehnatda mayiblanish yoki kasb kasalligi oqibatida I va II guruh nogironligida bo'lingan vaqt yoshga doir yoki boquvchisini yo'qotganlik pensiyasi tayinlanayotganida stajiga qo'shib hisoblanadi.

Yoshga doir pensiya tayinlanganidan keyingi ishlangan vaqt pensiyani hisoblab chiqarish uchun stajiga qo'shib hisoblanmaydi.

Ota-onasidan judo bo'lgan (chin yetim) bolalarga tayinlanadigan boquvchisini yo'qotganlik pensiyalarini hisoblab chiqarish ham ota ham onaning umimiy ish stajiga qarab, ushbu Qonuning 27-moddasi “g” bandida ko'rsatib o'tilgan miqdorlarda amalgam oshiriladi.